

Poštnina plačana v gotovini.

GRUDA

VSEBINA:

Vinko Bitenc: Bajtarjeva hči. — F. Ljubič: Ob oknu. Travnik. — Venceslav Winkler: Na mojem srčku en kamen leži. — Fr. Mastnak: Zimsko vasovanje. — Damjan Vahen-Svetinovič: V tujino. — Zvezdana: Navadna zgodba. — Dr. V. M.: Junaki noža. — Franc Potočnik-Zabukovski: Zimska. — Vl. P.: Mir — ideja človekoljubov. — Poskusi iz naših vrst. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Dopisi. — Za zabavo in smeh. — Uganke. — Listnica uredništva.

*

Celoletna naročnina za „Grudo“ znaša Din 30.—
Za dijake in vojake Din 20.— V podrobni prodaji posamezna številka Din 3.—

*

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Pod Trančo 2/l.

*

Urejuje: Marija Novakova, Linhartova ulica 20
Telefon 33-46

*

Jugoslovanska
banka

„SLAVIJA”

v Ljubljani,
Gospodarska ul. 12

Telefon števil. 2176, 2276.

Podružnice: Beograd, Zagreb, Osijek, Novi Sad in Split.

Za naš

naj se kupujejo naši domači
proizvodi:

prašek za pecivo, vanilin - sladkor,
rumenilo in pudring praški znamke „ADRIA”

V 24 urah

barva, plisir in kemično čisti obleke, klo-
buke itd. Skrobi in svetlolika srajce, ovr-
tneke, zapestnice itd. Pere, suši, monga
in lika tovarna

JOS. REICH, Ljubljana

ERJAVEC FRANC

trgovina usnja - Ljubljana, Stari trg 11

Stalna zaloga tu- in inozemskega usnja
po najugodnejših cenah. Zaloga kopit, vseh
čevljarških potrebščin, prvovrstna turistov-
ska mast. Spec. izdelovanje gornjih delov

Priporoča se modna trgovina

T. EGER

LJUBLJANA

Sv. Petra cesta števil. 2

Najboljši

v materijalu

in

lepih opremah

so edino

Adler in Gritzner

šivalni stroji in kolesa za dom in obrt,
pletilni švicarski stroj

Dubied

Ugodni plačilni pogoji — pouk brez-
plačen samo pri

Josip Petelinc,

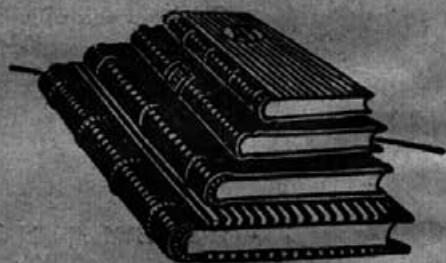
Ljubljana

KLIŠEJE

vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

Priporočam svojo z najmodernejšimi
stroji opremljeno

knjigovoznico in črtnico
trgovskih knjig

Sprejemam v delo vsa v knjigo-
veško stroko spadajoča dela

Anton Janežič,

knjigovoznica in črtnica trg. knjig

Ljubljana,

Florjanska ulica števil. 14

Mnogo, dobro in po ceni!

To se danes zahteva od vsakega privrednika. Kmetovalec mora temu zahtevu zadostiti, ako želi sodelovati v narodno-gospodarskem oziroma svetovno-gospodarskem ustrojstvu.

Naloga kmetijske mladine je, da sledi modernim tehničnim sredstvom in jih skuša uporabljati v gospodarstvu. Slika nam kaže en primer, kako se lahko pridelava mnogo, dobro in po ceni.

Gnojilni poskus na travniku na banovinskem posestvu v Kostanjevici.

Treba je umno in pravočasno uporabljati umetni gnoj.

Tvornica za dušik d. d. Ruše pri Mariboru izdeluje mešano gnojilo

Nitrofoskal-Ruše

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in okoli 33% apna, t. j. vso ono hrano, ki jo posevi rabijo, da rodijo bogato in dobro.

Apneni dušik

pa povpešuje bujnost rasti in povečuje odstotek beljakovin v rastlinah, kar je pred vsem za pridelovanje sena na travnikih velikega pomena.

Naročila sprejema tvornica, ki izvršuje analizo zemlje in daje strokovna navodila za pravilno uporabo umetnih gnojil.

Denar naložite

najbolje in najvarnejše
pri domačem zavodu

KMETSKI
HRANILNI IN POSOJILNI DOM
V LJUBLJANI

reg. zadruga z neomejeno zavezo
TAVCARJEVA (SODNA) UL. 1.

Telefon št. 2847. — Rač. pošt. hran. št. 14.257. — Brzjavi: „Kmetški dom“.

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po $5\frac{1}{2}\%$, pri tromesečni odpovedi po 7% brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:

Din 35,000.000.-.

Rezervni zaklad:

nad Din 900.000.-.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog. Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja. — Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbo in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev in v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12. $\frac{1}{2}$
in od 3.—4. $\frac{1}{2}$, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8.—12. $\frac{1}{2}$ ure.

GRUDA

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

2.

FEBRUAR 1932

IX.

Vinko Bitenc:

Bajtarjeva hči.

Zgodba kmetskega dekleta. (Dalje.)

„Pa tako nanagloma si si izmislil! Saj še ne bo šole!“ je Mrkon ponosno motril svojega sina od vrha do tal. Dal si je opravka med tesarji, ki so koncem hleva pred skednjem tesali tramove za novo nadstrešje pri hlevu.

„Moram se pripraviti za šolo, pa mi je lažje v mestu, kjer se lahko zaprem v svojo sobico. Tu me pa vedno kakšna stvar zvabi od knjig.“

Oče ga je pomenljivo pogledal:

„Vem, vem, kaj te vabi od knjig. Sem slišal nekaj praviti, bo menda res, kaj? Fant, pameten bodi, pa si izbij tisto punčaro iz glave.“

Tone je gledal očeta tako osuplo, kakor paglavец kmeta, kí ga je bil zalotil na jablani.

„Kako to mislite, oče?“ je komaj spravil iz sebe.

„No, no, je že dobro. Saj nič ne rečem. Dobro se mi uči, druge neumnosti pa pusti pri miru. Stan, za katerega se pripravljáš, ima drugačne naloge v življenju.“

Mrkon je podal sinu svojo koščeno, žuljavo roko. Spoštljivo je stisnil Tone očetu roko, v obraz rdeč kakor kuhan rak.

„Zbogom“, je tiho dejal in izginil za oglom v hišo.

Vzel je svoj kovčeg, objel in poljubil mater in urno odšel skozi vas Koncem vasi, pod klancem, se je ozrl. Saj ga ne bo nihče domačih opazil, če skoči za trenotek k Ančki. Tako ljubko se smehljajo mala okenca Anžetove bajte z brega. Z nageljni so na oknih, roženkravt in fuksije.

Ančka je sedela pri stroju ob oknu. Zagledala je Toneta, kako se ozira v breg. In s kovčkom v roki! Kam neki je namenjen? Saj počitnice še niso pretekle! Tisti dan, ko se ima Tone vrniti s počitnic v mesto, pa si je dobro zapomnila: četrtek popoldne. Danes pa je šele torek.

Ančka je pogledala skozi okno.

„Kam pa greš, Tone?“

„Nazaj v mesto. Si sama?“

„Sama.“

„Te ne motim, če pridem za trenotek . . .?“

„Tone, saj veš, da ti nikoli ne motiš!“

Par skokov po bregu navzgor in Tone je bil v Ančkini sobi.

„Kako, da že danes odhajaš?“

Tone je vse razložil, ponovil materine besede. Tudi očetove opazke ni zamolčal.

Tiho je bilo v sobi. Ančka ni odgovorila, strmela je predse, dve solzi sta se ji zasvetili v očeh.

„Ančka,“ jo je Tone zgrabil za roke in jo pritisnil k sebi. „Zakaj nič ne govoriš?“

Ančka se mu je nalahno izvila.

„Tone, pozabi name in pojdi v lemenat! Ne maram, da bi bila jaz kriva prepira in jeze pri vas. In da bo vsa vas kazala za menoj: ta je Mrkonovega premotila, da ni postal duhovnik.“

Tone je nervozno stresel z glavo.

„Kaj ljudje, Ančka! Kaj me briga ves svet, če pa vem, da me ti ljubiš! Kdo ima pravico, Ančka, da bi mi branil srečo? To srce, ki ga nosim v prsih, je moje srce in tvoje. Jaz bom živel svoje življenje do konca dni, ne drugi ljudje. Vsak nosi svoje življenje, kakor mu je usojeno in kakršno si izbere pot, ki vodi v življenje.“

Ančka se je obrnila k njemu.

„Tone, razumem te. Vem, da je tako in imaš ti prav. Toda tvoja mati, tvoj oče in drugi ljudje te ne bodo razumeli. Oni bodo trdili samo eno: da nisi hotel postati, kar bi bil moral in da sem jaz temu kriva!“

Tone jo je iskreno pritisnil k sebi.

„Ančka, pa naj mislijo, kar hočejo! Meni je vseeno! Brez tebe življenja nima pomena zame. Čeprav nikoli več ne prestopim praga domače hiše, samo da vem, da me ti ljubiš, Ančka.“

Vroč ga je pogledala in globoko zavzdihnila.

„Veš, mati bi se še dali pogovoriti. Toda oče! Ta ne odneha, kar si je bil vtepel v glavo, niti za las. Ko bodo zvedeli za mojo odločitev, ne vem, če bom smel še domov.“

Utihnila sta. Njiju pogledi so plavali skozi okno preko travnikov na cesto, ki se je vila, široka in bela, proti mestu.

„Ančka, je izpregovoril Tone. „Povej mi odkrito, ali me boš ljubila kakor doslej?“

„Tone, pomisli . . .“

„Nič, nič“, se je razburil Tone. „Drugo vse prepusti meni. Odgovori mi samo na vprašanje.“

„Od tisega dne, ko si mi razodel svojo ljubezen, te še nisem niti za hip prenehala ljubiti, Tone. In bi te ne hotela nikoli, samo odreči bi se morala svoji ljubezni.“

Tone jo je vroče poljubil.

„Hvala ti, Ančka. Prepusti vse meni in usodi. Zbogom, Ančka! Pisal ti bom, veš!“ In je odhajal. Ančka je gledala za njim, dokler ni izginil za ovinkom.

III.

Trkanje na vežna vrata je zdramilo Ančko iz zamišljenosti.

„Oče so, hvala Bogu!“

Skočila je pokonci in hitela odpirat. Anže je telebnil v vežo kakor klada. Da ga ni prestregla Ančka z rokami, bi bil padel na tla.

„Za božjo voljo, čakam vas in čakam, pa vas ni od nikoder. Prav nič ne mislite na dom.“

„Tiho, dekle,“ se je zadril Anže in kolovratil v sobo. Ančka je zaprla vrata in jih zaklenila. Pri tem se je nenadoma spomnila, da je pustila pismo na mizi.

„Ježeš, če ga oče dobijo v roke,“ jo je zaskrbelo in že je skočila v sobo.

Anže je slonel ob mizi, se sklanjal preko nje in si skušal sleči suknjo, pa ni šlo. Ančka mu je pomagala. Suknjo je obesila na kljuko pri peči. Nato se je približala mizi, hoteč izpod šivanja, ki ga je preje v naglici vrgla na mizo, skrivaj potegniti pismo.

„Vam prinesem večerjo, oče? Postavila sem jo v peč, bo še gorka.“

Anže se ni ganil od mize. Gugal se je ob njej in buljil vanjo, kakor bi pričakoval, da se bo bela javorjeva plošča odprla in bodo iz nje poskakali sami tisočaki.

Ančko je kar jezilo. Ni mogla vzeti pisma, da bi oče ne opazil.

„No, povejte oče, boste večerjali?“

„Hudiča, kaj pa sprašuješ, prinesi, kar imaš. Pa sem ti tudi že rekel, da me ni treba čakati in tratiti luč: večerjo bi si že sam poiskal.“

Ančka je pograbila šivanje in pismo pod njim. Hotela je vse skupaj odnesti v kuhinjo. Pa ji je pismo po neprevidnosti padlo na tla, ravno pred očeta.

Ančka je pritajeno kriknila. Sklonila se je in pobrala list.

„Kaj pa je tisto?“ je Anže stegnil roko po pismu.

„Papir je,“ je odgovorila Ančka in spustila list v nedrije. Obrnila se je in stopila k vratom.

„Počakaj, dekle! Pokaži, kaj imaš!“ se je opotekel Anže proti hčeri.

Ančka ni vedela, kaj naj stori. Ni imela navade, da bi očetu kaj prikrivala. Tudi lagala mu ni nikoli. Kadar pa je dobila pismo od Toneta, je naredila izjemo. Skrbno je skrivala vsa njegova pisma. Bog obvari, da bi oče vedel za njeno dopisovanje s „tistim preklicanim študentom“! Že tako je morala mnogo preslišati od očeta radi Toneta. Zdaj pa še ta smola!

„Ančka, ti očetu nekaj prikrivaš!“ se je raztogotil Anže. Zibal se je sem in tja in jezno gledal na hčer. Ančko je zbadlo pri srcu. Ne, tega pa noče, da bi ji oče očital laž in hinavščino!

„Tu imate, če že morate vse vedeti!“

Izvlekla je pismo iz nedrij, in ga vrgla na mizo. Sedla je k peči in bruhnila v jok.

Anže je planil k mizi. Razgrnil je list, se nagnil z obrazom nadenj, da se ga je skoro z nosom dotikal. Oči so mu po papirju švigale gor in dol, kakor bi iskale samo ene besede v pismu.

„A tako? Tone! Še tega je treba! Postopač nima drugega dela v šoli, kakor da čečka take prismo darije!“ Zmečkal je pismo v kepo in ga zalučal v kot. Mučna tišina je zavladovala v sobi. Ančka je ihtela, zakrivajoč z robcem oči.

Anže se je bil docela iztrezil.

„Kaj pa se cmeriš zdaj,“ je dejal mirneje. „Pojdi in prinesi mi večerjo.“

Ančka je vstala, si obrisala solze in odšla v kuhinjo. Kmalu se je vrnila z večerjo. Postavila je skledo na mizo, vzela iz miznice kruh, nož in žlico ter položila pred očeta. „Jejte; ravno toliko, da je še toplo.“

Vzela je šivanje in sedla k peči.

Anže si je odrezal kos kruha, pomaknil skledo k sebi in pričel jesti. Molk je zavladoval v sobi. Ni bilo drugega slišati kakor tiktakanje stenske ure in ropotanje žlice po lončeni skledi. Ančki se je v presledkih izvil globok vzdih iz prsi.

Pogledovala je k mizi. Ni pričakovala, da bo ostal oče tako miren. Predstavljal si je vse kaj drugega. Zmerjanje, kletev, pa še celo udarce. A zdaj nič tega. Skoro ji je bilo žal, da je tajila očetu.

Anže je povečerjal.

„Ančka,“ se je obrnil k hčeri. „Prisedi bliže!“

Ančka je pogledala očeta, zavzdihnila, rekla pa ni nič. Sedla je k mizi.

„Poslušaj, Ančka,“ je pričel Anže. „Ali sem jaz tvoj oče?“

Ančka je privzdignila glavo, v zadregi: „Seveda ste.“

„Vidiš, tvoj oče sem. Staršem pa je vsak otrok dolžan pokorščino. Ti pa mene ne ubogaš. Za mojim hrbtom si dopisuješ z Mrkonovim študentom. Veš, da ga je Mrkon dal študirat za farja. Ti pa Toneta odvajš od tega!“

„Ne, oče, saj“. . .“ je hotela Ančka vsa zarudela nekaj pripomniti.

„Tiho, zdaj govorim jaz!“ jo je prekinil Anže.

„Pa če bi postal Tone tudi kaj drugega, čeprav ne gre v lemenat, tebe ne bo nikoli oženil. On bo gospod, zagledal se bo v kakšno mestno gospodično, ti boš pa ostala na cedilu. Ali ni tako?“

Ančka je sklanjala glavo globoko nad šivanje. Burno ji je bilo srce v prsih, roka s šivanko se ji je tresla. „Tone ne bo tega nikoli storil!“

„To bomo videli! Sploh pa,“ je nadaljeval Anže, „pa ti povem, da od danes naprej pustiš Mrkonovega pri miru! Še eno črko mi napiši zanj. Pa še enkrat se mi naj pokaže v moji bajti! Ljudje bodo že povedali!“

Ančka je sunkoma vstala od mize.

„Oče, vi več verjamate vaškim opravljivkam, kakor pa meni!“

„Tiho, dekle!“ je udaril Anže po mizi. „Ne trpim ugovarjanja! Ta bi bila pa lepa, da bodo ljudje začeli s prstom kazati na bajto!“

Ančki je zavrela vsa kri v glavo.

„Oče,“ je trdo izgovorila, „kaj takega mi pa ne boste govorili. Tone je pošten fant. Še nikoli se me ni dotaknil, razen —.“

„No, kaj pa si obmolknila? Ti ne gre z jezika beseda, kaj? Kar povej, da sta se tudi včasih malo objemčkala in poljubčkala, hahaha!“

„Oče!“ je kriknila Ančka „to si pa prepovem! Tega pa nimate pravico govoriti, četudi ste moj oče!“

„Kaj?“

„Ne, nimate,“ je vse razgreta zatrjevala. „Tone me ima rad, jaz pa njega. In to je ves moj greh!“

Anže je debelo gledal razburjeno hčer. Še nikoli ni videl take. Vedno je bila mirna, pohlevna, zdaj si mu pa upa take soliti nazaj!

„Še eno mi zini, dekle, pa —.“ Zamahnil je z roko po zraku.

Ančka je sedla na klop.

„Ko me pa primorate do tega“, je šlo Ančki na jok. Nekaj časa je bilo tiho v sobi. Ančka je sedela ob peči in gledala v tla.

Pa je spet izpregovoril Anže.

„Sicer ti pa ne zamerim, dekle. Mlada si še, z leti boš drugače mislila. Če Mrkonj zve, saj babe so mu že itak nekaj načvekale, da mu zapeljuješ fanta, bo ogenj v strehi. Na spomlad bo vzdignil hišo. Koliko peska in mivke bo treba, pa mu bodo drugi vozili, meni bo pa figo pokazal.“

Ančka ni odgovorila. Zamišljeno je zrla predse. Anže je pomolčal, pa je spet začel:

„Ančka“ je dejal, „veš kako slabi so časi dandanes. Kar nas je bajtarjev, težko shajamo. Življenje, davki, slaba letina — vsi križi gredo čez nas. Pa še dolgovi zraven.“

„Dolgov bi nam pa ne bilo treba, oče,“ je resno pripomnila Ančka. „Malo manj bi hodili po gostilnah.“

(Dalje prih.)

.....
F. Ljubič:

Ob oknu.

V blede noč
zre sanjajoč
na oknu rožmarin.
Vas skrila se,
zavila se
v pajčolan temin.

Ob oknu le
strmi dekle
in čaka, čaka nanj.
A njega ni
in noč beži
vsa polna težkih sanj.

A fantič sam
na klancu tam
zavriskal je naglas.
Je mlad, vesel,
brzskrbno šel
zdaj k drugi ljubci v vas.

Travnik.

Revež je bil stavec Martin. Revež, da je bilo malo takih v vasi. Ničesar drugega ni imel kot na pol podrto kočo, starega, kruljavega mačka, ki je ves ljubi dan prečepel na peči in jezikavo ženo Mico. Pač! Imel je nekaj, kar mu je bilo ljubše od stare kočice, sivega mačka in čmerikave Mice. Imel je Martin nekaj, za kar mu je bilo vredno živeti. Bil je to travnik, zemlja, majhna, da bi se velik voz komaj na njej obrnil. Toda bila je zemlja, lepa, rodovitna in bila je njegova.

On je bil nezakonski sin vaške beračice, ki mu je bil spomin na mladost temen in težek. Povsod ponižan, povsod osovražen, je odrasel med neprestanim pretepanjem. Sedaj pa je imel nekaj toplega, jasnega v duši. Travnik! In ko je stopil v poletno jutro iz kočice, se mu je smejala nasproti bujna, sočna trava, mehka kakor svila, valovila se mu je pod nogami v topli jutranji sapi. Takrat je bilo Martinovo srce en sam, do neba segajoč vrisk, vsa duša ena sama pesem, polna solčnih žarkov.

Martin je ljubil svoj travnik in za nič na svetu ga ne bi dal. Zato so ga vsi v vasi imeli za norca.

Ko je šel neke nedelje iz cerkve proti domu, je srečal gospoda župnika. „No, Martin, Bog daj srečo! Kako je s teboj?“

„Hvaljen bodi Jezus Kristus. Ej, beračija gospod, huda beračija. Žena mi je sitna, da kar ni za prestati in skozi streho mi dež kaplja! Še za pipo tobaka nimam!“

„No, no, pa imaš vendar nekaj. Kaj pa tvoj travnik? Ta je tudi nekaj vreden, kaj?“ je namignil župnik, na ta košček zemlje, vedoč za Martinovo slabost. In razlezla so se Martinu lica:

„Da, da, travnik, ta pa ta in letos je trava še vse lepša kot prejšna leta. O, ko bi ga videli, srce bi se jim nasmejalo ob pogledu nanj. Res, majhen je majhen, toda vreden.“

„Pa ga pridem drevi pogledat, če utegnem. Tu imaš za tobak in priboljšek. Danes te bo Mica vesela.“

„Bog jim plačaj!“ je zaklical Martin za odhajajočim župnikom in nadaljeval svojo pot.

„Pa me bo res Mica vesela“, si je mislil Martin in poslušal zapeljivo zvenketanje v svojem žepu.

Martin je stanoval daleč od vasi. Navkreber je moral iti, vročina je bila velika, dom je bil še daleč.

Pa kaj se mu tam nasproti tako prijazno smehlja? Vabi ga in kliče: „Odpočij se, gl'j, solnce pripeka, pot je še dolga, kaj premišljuješ! Ali se ne pehaš dan za dnevom, garaš huje kot živina na polju! Vstopi, nudim ti požirek sladkosti, počitek za trudne noge. Pridi!“

Skušnjava je bila velika. Pa si je mislil Martin:

„Saj res, koliko časa je že preteklo, odkar si ga nisem privoščil. Spijem ga pol litra, ne, preveč, četrt, no in nedelja je danes, župnik so bili tako prijazni in trava letos je lepša kot kdaj!“

Še drugi glas se je zbudil: „Pazi Martin, opiješ se, vse zapraviš; če stopiš noter, ne prideš ven, dokler ne bo žep prazen. In denar ali ga ni škoda? In gospod župnik, če zvedo, da si denar, ki so ti ga podarili, zapil!“

Toda vrag je tako sladko vabil, denar v žepu tako prijazno žvenketal in Martin je preslišal glas vesti ter naglo zavil proti krčmi.

Jezila se je stara Mica. Uh, kako je rentočila. Še stari, krmežljavi maček je pobegnil v podstrešje, da ga ne zadene njena jeza. Zakaj, razburjala se je Mica, zares. Saj je že zdavnaj odpel zvon Ave Marijo in plavi poletni mrak se je vlegel na zemljo. Martina pa od nikoder. Le kod se potepa, dedec zanikrni? Medla leščerba razsvetljuje ubožno izbo, staro posteljo in na njej sedečo starko, ki, žebraje molitev, včasih zagodrnja, spomnivši se „zanikrnega dedca.“

Ho, ho, Martine, danes je tvoj dan!

Kje je župnikov denar? Vse je šlo, vse. In sedaj piješ že na kredo? Pogledaj, Martine, dosti si popil. Kako poplačaš dolg? Krčmar ti ne vzame bajte, saj bi mu bila še za prešiče preslaba. Mačka ti tudi ne vzame, kam bo z njim in žene vendar ne moreš zapiti! Nič nimaš, nič!

Tam nekje, v majhnem koticu treznih možganov, se je za hip zasvetilo in v tem bežnem blesku je Martin zagledal travnik, mehki, zeleni travnik, bohotno se raztegajoč pred njegovo borno kočo.

Spomnil se je: Domov moraš, trava je godna, jutri bo treba kositi. Vstani!

Le bežen hip je bil, potem ga je zopet objela tema, v katero se je poglobljajal bolj in bolj.

„Hoj, še prinesi, veš, tistega sladkega, belega, ki se kar sam pocedi po grlu. Le hitro!“

„Kaj boš, Martin, naročal? Kdaj boš plačal, kje boš vzel, saj vsi vemo, da ničesar nimaš. Domov pojdi in prespi se!“ mu je velel krčmar.

„Kaj, ničesar nimam, ničesar praviš? Kaj pa travnik, ki je več vreden, kot vse kar imaš. Na, tega ti dam, kaj mi mar zanj, vzemi ga, toda prinesi, brž prinesi, gromska pošast krčmarska.“

V modrosivem jutru je po poti po rebri stopal mož. Bil je Martin. Pihljala je sveža, jutranja sapa in počasi razganjala vinske duhove. Ko je prišel na vrh, tako, da je lahko zagledal borno hišico in pred njo majhen kos zemlje, da bi se komaj voz obrnil na njej, zemljo, ki je bila porasla z najlepšo, gosto, košato travo, takrat se mu je razkadila poslednjn vinska meglica! Kriknil je presunljivo, oteglo — ni bil krik pijanca, bil je krik ranjene, obupane duše. Zdaj ta zemlja ni več njegova. Vse je proč! Za hip se mu zazdi, kakor da mu očita mehka, valujoča trava: „Zapil si me, izdal in zapil. Vse sem ti bila in vendar si rekel, da ti ni mar zame. Da izdal si me in zapil. In drugo leto se razbohotim še vse bolj kot letos, šel boš mimo mene, vedel boš, da nisem več tvoja last, srce se ti bo krčilo, a mene ne dobiš več. Drugega sem . . .!“

„Ne, ne!“ Zarjul je, se vrgel na zemljo in zagrebel vanjo s svojimi žuljavimi prsti.

„Moja si, moja, nisem te izdal, ne zapil, moja si!“

Slišiš? Zašumelo je v travi: „Pred pričami si me prodal, za vino in danes pridejo in me vzemo . . .!“

Tiho je vzhajalo med gorami solnce in objemalo s prvimi žarki zemljo, majhne kmetske hiše v dolini, objelo tudi starega Martina, ki je ležal nepremično, bled in upadel na travniku, se opiral na rosno travo in strmo zrl v solnce. Med sivimi brki mu je zaigral na pol blazen smehljaj. Zagledal se je krčevito v travnik. Solnce je oblilo mehko travo. Kot plamen se je zasvetilo na rosnih kapljicah v duhteči travi. Širil se je in travnik se je kopal v morju plemenečih isker, v morju dijamantnega bogatstva. Travnik? Ne! Gorelo je življenje, gorela je duša, še enkrat, da potem umre.

Ko je solnce popolnoma izšlo, je ležal travnik mirno in pokojno, a v zelenem okvirju je tekel starec ter žalostno vzklikal: Izdal sem te, izdaaal . . .!

.....
Venceslav Winkler:

Na mojem srčku en kamen leži.

Pot se razširi v široko blatno cesto. Sama dvorišča. Od križa pred vasjo pa do cerkvice na koncu: hiša pri hiši, skedenj pri skednju, vse se tišči ob poti.

Pri zadnji hiši se priduša Tonejec:

„Dva, tri, samo pet nas je za nocojšnjo vasovanje.“

„Menda so šli spat,“ godrnjajo fantje.

„Pojdimo!“

„Na mojem srčku
pa en kamen leži, leži . . .“

Glave so stisnjene med ramena. Otožna pesem bije ob breg na desni strani, razbira se v gozd na levisi, nad trepetajoče bukve, ki komaj zelenijo.

„Tonejec,“ ječi eden, „Tonejec, danes ne morem peti!“

Ustavijo se.

„Ali vas je strah?“

Fantje molčijo. Nekje v vrhu Bloščka šumi veter. Staro drevje škriplje. Menda bo vihar. Komaj pridejo čez polje. Rahlo bledijo luči na Studencu. Čez Veliki vrh se gnetejo oblaki. Nad Javorščicami tudi.

„Pa na mojem srčku
en kamen leži . . .“

Res leži. Tonejec je čudno tih. Včasih pomakne klobuk bolj na tilnik. Zdi se mu, da se mu lasje lepijo na čelo. Težko sope. Včeraj je prišel Lojze Martinjakov in so se pri Štancarju zmenili. Franca pojde še to pomlad k Martinjaku.

Franca, Franca. Včasih je prisegala Tonejcu. Ampak, kaj je to vse skupaj!

„Pojmo, pojmo, fantje!“
. . . en kamen leži . . .“

Umolknejo sredi pesmi. Tam daleč nekje je nekdo zavriskal. Najbrž mlad fant. Od Studenca proti Javorščicam gre. Vso dolino ima pod seboj in vesel je te božje noči. Odgovarjajo mu. Vsi, samo Tonejec ne. Nekaj grenkega raste v njem. Kakor čudna samota. Štirji fantje so ob njem, a se mu zdi, da je sam, sam sredi tega pustega polja. Sam že od včeraj. Tisti hip, ko je zvedel, kako so se pri Štancarju pobotali, ga je zbolelo in ga še zdaj boli. Z muko se zadržuje, da ne bi zakričal. Udariti bi moral ali pa zavriskati.

Fantje so trudni. Prav nizko nad bregovi se vlečejo megle. Na prostem polju je burja.

Stoje pred vasjo. Na levo hrib, na desno hrib. Vas je skrita, niti zvonika ne razločiš v zelenju, komaj slutiš ga.

Tonejec drhti. Samo ozka pot gre med prvima dvema hišama. Ozka pot mimo znamenja. Če bi ga zdajle, Martinjakovega! Gotovo je tam pri Štancarju. Kar počakali bi ga. Ne! Čemu? Saj ga tudi Franca noče!

Vračajo se v vas. Sem in tja brli samotna lučka v nizki hiši. Tišina. Prav pri zadnji hiši, skoraj v gozdu, tuli star pes.

Tonejec gleda po hišah. Nocoj ni fantov. Menda bo mrz, zadnji mrz pred pomladjo.

Tam so Štancarjevi. Tako mirno, vsakdanje so živeli. Tonejec se smehlja.

„Fantje, spat!“ je zakričal včasih.

„Pusti jih še malo!“ je prosila Franca.

Pustil jih je.

Še zapeli so. Pa veselo, ne tisto o kamnu na srčku.

Hiša pri hiši. Široka pot med njimi.

Po poti fantje z enolično pesmijo:

„Pa na mojem srčku
en kamen leži, leži . . .“

*

Franca ne spi. Tiho strmi v strop. V kotu brli lučka pred Materjo božjo. Včasih vzplapola, včasih se skoraj pogrezne v mrak. V izbi se čuje enakomerno dihanje matere in očeta. Zunaj pa tista neusmiljena pesem. Čudna pesem. Venomer eno pojó. Gotovo je Tonejec zraven. Seveda je. Pozna ga po glasu.

Nekje tuli pes. To je pri Florjančku. Zadnja hiša v bregu. Samo, da zmoti pesem. Fantje gredo mimo. Dobro razloči korake. Molčijo, eden polglasno požvižgava. Pa zmeraj isto pesem, tisto neusmiljeno melodijo.

Kdo je kriv? Lojze je gruntar. Nazadnje mora človek premisliti, kako bo laže živel. Pa Tonejec? Dolg ima. Do smrti ga ne bo spravil z grunta. Tiste besede, tisto je bila le šala. Malo hudo mu je. Pa bo že vse pozabil. Smejal se bo po vasi, vriskal s fanti, govoril z drugim dekletom, vse se pozabi.

Ampak ta pesem!

Nekje sredi vasi so se ustavili. Malo jih je, zato so tako žalostni. Besed se ne razloči, nekaj šumi v drevju pod hišo. Nemara bo burja. Kdor pa je že stokrat slišal pesem, jo mora poznati. Le zakaj tuli pes pri Florjančku?

„Pa na mojem srčku
en kamen leži, leži . . .“

Tonejec premišljuje, kdaj je bil zadnjič tako pust večer. Že dolgo ni bil. Nocoj je šlo vse spat. Hiše molčijo kot bi bile zaklete.

„Tiha nedelja!“ vzdihne najmlajši.

„Kdo bi si mislil!“

„Kod si hodil?“

„Pri Štancarju smo oprezovali. Martinjakov je bil v vasi.“

Tonejec se zgane. Nekaj bi rad rekel, a ne more. Dobro mu vidijo v srce, zato umolknejo. Čez Stražnico šumi veter.

„Pa na mojem srčku,“ drhti v Tonejcu.

„Pusti pesem!“

Tiho se izgublajo po hišah.

Tonejec je sam.

Pomlad, dve pomladi sta šli veselo mimo. Tretja bo prekrizala veselje. Franca bo odšla. Vrisk in harmonika bosta vzdignila vso vas. Še solnce bo vriskalo. Ležal bo na bregu in bo gledal v vas. Zraven ne bo smel. Lahko bi se kaj zgodilo. Mogoče bi celo zajokal. Človek je mehak, četudi včasih noče.

„Pa na mojem srcu
en kamen leži . . .“

Morda se ne bo ničesar zgodilo. Hudo mu bo. Nekega jutra se bo pa zbudil zdrav in bo zavriskal, kakor da bi nekje daleč, daleč videl lepo podobo, a bi jo pozabil. Včasih sredi govora, sredi pesmi, takole zvečer, se bo zbudilo spet. Spomin bo stresel srce, da bo pesem zajokala. Starke po hišah, ki ne bodo mogle spati, se bodo zganile:

„Kako lepo pojo nocoj!“

.....
Fr. Mastnak:

Zimsko vasovanje.

Noč. — Vsa polja, brežuljki in trate.
so s snegom pokrite.
Za bazarjem lega na zemljo megla
ko ženin — mraz — hodi k njej v svate.

Zmrzuje. Vrhovi dreves ječe v noč.
Pok debela odjekne, te plaši,
ko hodiš samotni po gazi — na vas
tja k deklici svoji izbrani . . .

In gaz gre naprej od vasi do vasi —
Pri skednjih čuvaji renčijo
na fante, ki kukajo v okna deklet
in mraza se nič ne bojijo.

V tujino.

Dvoje gorečih —
dvoje grozečih
oči se mi bliža. —
Ropot kolesja
me vznemirja —
Zapustiti dom,
domovino
mora srce . . .
Le na postaji stoji
z očmi gorečimi grozi. —
In zopet ropot koles,
dalje, dalje
preko železnih cest
v tujino . . .

Zvezdana:

Navadna zgodba.

Mnogo let je minulo od tedaj, ko so nekega poletnega dne začele ženske govoriti med seboj: „Nana je prišla. Joj, pa kako je lepa! Kakšne lepe obleke ima; in koliko! Vse tam daleč je bila. V Palestini, v Jeruzalemu, tam v jutrovih deželah. Kako je srečna!“

Mislila sem z njimi in mislila, kakor one, kako je ona srečna. Šla sem k njej in jo prosila naj mi pokaže vse dragocenosti, katere pravijo da ima. Prav rada mi je ustregla. Šla sem za njo v sobo. Na nizki omarici s predali je imela postavljene razne školjke, prstane, zapestnice z vdelanimi biseri, korale in bogastvo. Okrog so visele razne pahljače, razne igrače iz tistih daljnih dežel, kjer se cedi med in mleko. V omari je viselo polno oblek orientalske noše. Bile so vse iz težke svile; za vsak čas druga. Ona sama pa sredi vsega tega, kakor kraljica. Vsaj mojim otroškim očem je bila. Nisem se mogla dovolj načuditi vsemu sijaju; samo želela sem si biti velika ter iti tja preko morja v tista mesta bajnih dežel. Podarila mi je majhno igračko, pa sem mislila, da sem neizmerno bogata, ker mi jo je dala ona. Kako sem pravila mami, kaj sem videla in da ko bom velika bom tudi jaz šla tja daleč in bom prišla nazaj bogata!

Drugo jutro sem jo videla na dvorišču, ko se je razgovarjala z mojo mamo. Kar strmela sem v njo. Imela je jutranjo obleko vso poslikano s palmami in drugimi eksotičnimi rastlinami. S širokimi rokavi se je poigral lahni vetrič in njene temne lase je obsevalo zlato solnce. Lepa je bila. Šele danes vem, da je bila zato bogata, ker je bila lepa. Šele sedaj jo docela razumerim. Morala bi biti srečna po mojih mislih, pa se mi je čudno zdelo, da ni vesela. Toda sedaj mi je tudi to jasno.

Ko se je vrnila Nana, so se vrnil tudi spomini. Začeli so med sabo šepetati ono, kar se je bilo že pred mnogimi leti dogodilo. Imela bi se po-

ročiti. Dobila je dete, ki je umrlo. On pa jo je zapustil in šel po svetu. Tudi ona je odšla z gnjevom v srcu in z zastrupljeno dušo. To se često zgodi.

Življenje jo je izvabilo in izrabilo docela. Živela je, kakor tisoče deklet, katere pahne nemila usoda na cesto. Široka je tista cesta. Kdo bi ne šel po njej, če mu je že usojeno, da mora iti!

Sedaj pa se je vrnila domov bogata, še vedno lepa, brez sreče. Čez mesec dni je šla spet nazaj v tisto nepoznano deželo solnca. Pa se je čez par let spet vrnila. Rekli so, da je bolna in da bo ostala doma. Bila je vsa izmučena in slaba. Nekateri so rekli, da vsak človek najraje doma umrje. Da bo umrla ona, mi ni šlo v glavo. Pa je bilo le res. Minevali so meseci; drug za drugim. Meni kar vsi enako, Nani pa, prepričana sem, je bil vsak težji. Hodila je kakor senca in se ogibala ljudi. Z nikomur ni govorila o svojem življenju. Denar, katerega je bila prinesla s seboj, je pošel. Prodajala je dragocenosti kar zaporedoma. Nazadnje obleke. In končno tiste lepe, bogate Nane ni bilo več. Neko jutro jo je našla mati v postelji mrtvo.

Ko sem jo videla na mrtvaškem odru, se mi zdi, da se je bolešno smehljala. V tistem nasmehu in v tisti smrtni sencu je bilo celo njeno življenje.

.....

I. vinska razstava v Dramljah. (Članek na str. 51)

Dr. V. M.:

Junaki noža.

Slovenci se že od nekdaj radi ponašamo s svojo kulturo. To je umljivo, kajti skromni po številu in ozemlju, moramo imeti vsaj v nečem oporo, da nam šoseščina številčno in gospodarsko močnejših preveč ne ukloni poguma. Kadar se trkamo na svojo kulturo, pa mislimo bolj na kulturo duha in srca, kot pa na tehnični napredek in na gospodarsko blagostanje. To kulturo, duhovno in srčno kulturo, smo si priborili v stoletnem odporu proti zati-

ranju, posebno pa v zadnjih desetletjih preteklega stoletja in še dalje, s požrtvovalnim prosvetnim delom, organiziranim v podrobno. Dokaz te naše kulture je izklesana slovenska beseda, naša pesem in povest, s katero smo se po zaslugi naših velikih mož častno uvrstili med velike narode. Globoka in iskrena vernost našega naroda, njegova gostoljubnost, zvestoba in dobrosrčnost in npravno družinsko življenje pa odlikujejo srčno stran naše kulture. Vse to pa se najbolj izraža pri kmetskem stanu, pri številčnem in stvarnem predstavniku našega naroda.

Kakor pa ni nobena sončna stran brez senčne, tako kaze tudi našo kulturo nekatere napake. Če smo trezni in razsodni, bomo te napake poiskali, ožigosali in skušali iztrebiti in nihče nam ne bo mogel šteti tega prizadevanja v zlo.

Take napake imamo tudi Slovenci. Poleg alkoholizma, pogoste sosedske nestrpnosti in nestrpnosti med mladimi in starimi v kmetijskih domovih, nas tarejo še prav posebno mnogoštevilni poboji. Tem slednjim posvečam tu pozornost.

Ne mine nedelja ali praznik, ne preteče teden, da ne bi naši časopisi polnili vrstice z novimi poročili o pobojih in pretepih na deželi med fanti, žal, prepogosto s smrtnimi žrtvami. Opisi takih žalostnih dogodkov so si izredno slični. Gostilna, vino, ples, dekleta, par strupenih besed, kozarec ob steno ali proti nasprotni mizi, pa se krvavi ples prične. Včasih pa poteče zadeva še bolj žalostno. Potuhnjeno iz zasede in v temi zažvižga kolec ali se zarine nož. Uspeh: eden obleži na tleh, drugi se razpode, obenem se razkadi tudi bojaželjnost. Včasih pa se stvar stopnjuje še do posebne okrutnosti, kakor na primer lani, pri odhodu k vojakom na postaji v Krškem, ko je nesrečna žrtev obležala naravnost preluknjana na tleh.

Zvest pobudnik in spremljevalec takih pretepev je alkohol, mnogo pa pripomore k temu tudi čisto napačno pojmovanje fantovskega junaštva. Prav podučna bi bila tu statistika, o kateri sodim, da bi na leto izkazala najmanj po 20 uničenih mladih življenj, številne težkopoškovanke in mnogotere zaznamovance, ki dobe žalosten znak v kazenskih listih pri oblasteh in v srcih ljudstva.

Če smo spoznali in pripoznali to zlo je tudi dolžnost, da se proti njemu borimo. V to služita 2 poti, ki se med seboj izpopolnjujeta: kazen in vzgoja.

Prva pripada državi, ta je za to že preskrbela v kazenskem zakoniku, ki prav občutno stopa na prste rogoviležem. Naš kazenski zakonik obravnava v 16. poglavju od § 167 do § 186 kazniva dejanja zoper življenje in telo. Od teh zakonitih določil obravnava samo one, ki so posebej tičejo uboja, poboja in pretepev. Na navaden uboj je zagrožena kazen robije (težke ječe) najmanj 10 let, kdor pa to zagreši izzvan od ubitega, brez lastne krivde, ga čaka robija ali ječa od 1 leta do 10 let.

Mnogolične so določbe zakona glede telesnih poškodb. Kazen za posebno težke primere in pri trajnih posledicah sega do 8 let. Ljubitelje noža pa je hotel zakon zadeti še s tem, da jemlje uporabo noža ali sploh nevarnega orodja, kar more biti po slučaju tudi navadno poleno, za poseb-

no obteževalno okolnost. Tudi če je v takih slučajih prizadeta le manjša poškodba z nožem ali nevarnim orodjem, se kazen naloži, kakor da bi bila prizadejana težja poškodba.

Posebno pa je svojevrstna določba glede tepeža (§ 184 kaz. zakonika). Že radi same udeležbe v gruči, v kateri je bil nekdo poškodovan, se kaznuje udeleženec, četudi sam ničesar ni storil. Ker se take stvari najraje dogajajo v temi, da bi se tu pri tepežu krivcem posrečilo izmakniti se kazni, kajti za obsodbo potrebuje sodišče dokazov, ki pa se pri takih okolnostih težki. Navedeni paragraf, pa onemogoči in vrže vse take izgovore kot prazne. Sodišču je treba dokazati samo prisotnost v gruči, kjer je padalo in vsi udeležniki so kaznovani, če se ne posreči izslediti pravega krivca. Tudi tu je kazen prav občutna.

K zapornim kaznim, ki jih sodišča zadnje čase prav občutno delé za take stvari, se pridruži poleg tega še težka dolžnost povračila škode, ki krivca lahko v težjih primerih tlači vse življenje, ne da bi po drugi strani poškodovanec imel vse ono, kar bi mogel imeti, če bi mu ostalo zdravje nedotaknjeno.

To je torej pot kazni.

Druga pot, pot vzgoje, pa je naša stvar in vsekakor prijaznejša. Misiim predvsem na vzgojo naših fantov po društvih, na samovzgojo.

Zlo moramo izdatno iztrebiti le, če ga zgrabimo pri korenini. Vprašanje alkoholizma ne načenjам, s tem se pečajo drugi, ki so se temu vprašanju že posvetili. Gotovo pa je, da bo vsak pameten fant obsojal popivanje, ki človeka ponižuje v žival in tepta njegovo dostojanstvo. Nas bolj zadeva fantovstvo in bojevitost.

Mladost in zdravje si brez dvoma morata poiskati duška. Izraz temu je pogum, korajža. Toda korajža je resničen pogum le, če je na pravem mestu. Kakšna korajža pa je, če v temi, izza vogala, upiliš nasprotnika s kolom in kakšna korajža je če v gneči poriniš neoboroženemu pipec med rebra ali v trebuh. To je potuhnjenost in strahopetstvo, ker le odkrit in jasen pogum, združen z razsodnostjo in samoobvladanjem, je človeku v resničen kras. Za tako pojmovanje, je treba vzgojiti naše fante. Tu pa posebno lahko zastavijo delo naša društva. Z živo besedo in vzgledom je treba iztrebiti napačno pojmovanje korajže, poguma v slabem pomenu besede.

Društva gredo lahko še dalje. Ni dovolj, preokreniti med kmečkimi fanti te pojme, treba je poiskati tudi novih odtokov za prekipevajoče življenske sile, ki včasih tako napačno udarijo na dan. Fantovska podjetnost naj si da duška v telovadbi. Tam bo lepše in izdatnejše mogel dokazati, da je fant od fare.

Nič manj ne jemlje prostega časa in ne črpa sil dobro in požrtvovalno delo v društvih, kosanje pri raznih prireditvah, bodisi pri prosvetnih, bodisi pri športnih, bodisi v tekmah kmečkega dela ali mogoče celo pri delu za skupni dom na vasi. Vse tako delo in tekmovanje bo lahko popolnoma nadomestilo bojaželjnost in potrebo po pretepu, ki se končuje

z bolečim telesom in bolečimi lasmi, imelo pa bo daleko lepši in večji uspeh: korist skupnosti, notranjo zadovoljnost in priznanje ter spoštovanje okolice in družbe.

Ta druga pot, pot samovzgoje, pripada predvsem organizirani kmečki mladini. S pametnim prepletanjem teh poti se bo Slovincem posrečilo iztrebiti grdo zlo in z lica naše kulture zbrisati madež, tako da bomo v doglednem času opravičeno lahko ponosni na svojo kulturo in na našo kulturno, samostojno in življenja sposobno ter vredno kmečko mladino.

Franc Potočnik, Zabukovski:

Zimska.

Rožice so odcvetele
ob sosedovem plotu,
trnje le je ostalo,
listje velo na potu.
Hladen tvoj pozdrav je,
tvoj smehljaj je izginil.
Zimski veter vzel je
kar pomladni vonj je hlinil.
Hčerka sosedova mila
komu ljubezen si dala?
Rožice so odcvetele —
meni si trnje poslala . . .

VI. P.:

Mir - ideja človekoljubov.

Na široko razpredajo človekoljubna društva idejo o miru. Zlasti med šolsko mladino se je s pokretom Rdečega križa idejno in dejansko ustvaril in se še ustvarja temelj miroljubnosti. Da se tudi mi seznanimo s tem koristnim gibanjem, pri našamo ta članek, ki ga je napisal dijak srednje šole v Ljubljani.

Zakaj si želimo miru? Predvsem zato, da bi mogla naša mila domovina, naša rodna zemlja razviti v miru vse svoje sile in postati močna in enakopravna v krogu vseh ostalih kulturnih držav. Preden je prišlo do osnovanja svobodne države Jugoslavije, je bilo prelite že toliko dragocene krvi najboljših jugoslovenskih sinov, da moramo njihovi nasledniki napeti vse svoje moči, ako hočemo ohraniti sadove, ki so vzklili iz tega rdečega vira požrtvovalnosti za domovino. In če hočemo posvetiti vse svoje sile delu za ohranitev naše skupne domovine, ustvarjene s tolikimi neštetimi žrtvami,

potrebujemo v prvi vrsti miru. Zato streme vsi pravi rodoljubi po miru, ker vedo, koliko nam je potreben po dolgoletni svetovni vojni, ki nam je sicer prinesla svobodo, ki pa je na drugi strani uničila tudi nešteto del pridnih rok.

Naše stremljenje po miru temelji na načelu pravičnosti. Mi ničesar ne zahtevamo tujega, temveč hočemo ohraniti samo svoje! Naša dolžnost je, da to vsakomur odkrito povemo, ker se more prelivanja krvi preprečiti samo tedaj, ako bodo tudi drugi narodi prežeti z isto mislijo pravičnosti? Načelo: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“, ne sme veljati samo za posameznike, temveč tudi za narode. Če bo svet prišel do tega spoznanja, se bodo reševali mednarodni spori na miren način, s pomočjo razsodišč, kakršna ustvarja „Društvo narodov“ v Ženevi (Genève v Švici), in bo prišel vsak narod do svoje pravice, ki mu gre po naravnih in božjih zakonih. Kadar bo prevladalo v svetu to prepričanje, bodo popravljene tudi krivice storjene našemu narodu ob sklepanju miru po svetovni vojni, ko so mu vsilili neprirodne meje in odtrgali znatne njegove dele od celote,

Vrednost miru si more človek samo tako predstavljati, če se zamisli v posledice svetovne vojne, v kateri se je razplamtelo sovraštvo do tedaj še neznanega viška in v kateri so grmeli topovi po vsej Evropi od Atlantskega do Severnega in Črnega morja.

V svetovni vojni je bilo ubitih okrog sedem milijonov ljudi, dvajset milijonov je pa bilo ranjenih. Za sto milijard frankov narodnega premoženja je bilo uničenega. Samo trgovske mornarice je bilo uničene pet milijonov ton, v Franciji je bilo porušenih stotisoč hiš, šestisoč tovarn in sličnih obratov. Po vojni so morali popraviti v Franciji štiristo rudnikov, ki so jih Nemci med vojno poplavili, v Srbiji in Črni gori so morali pozidati osem tisoč hiš in vsega skupaj so morali popraviti v Evropi nad dvatisoč kilometrov porušenih železnic. Ne more se izraziti uničenje neprecenljivih kulturnih vrednot, kulturnih spomenikov in pridobitev stoletnega razvoja prosvete, ki jih je uničila vojna besnost. Prišteti pa je treba tudi to, da se v letih vojne ni ničesar ustvarjalo, kar bi služilo kulturnemu razvoju narodov, temveč samo uničevalo. In dočim so umirali možje na frontah, so umirali od lakote v zaledju žene in otroci, ker nezadostno obdelana in od topovskih izstrelkov razbičana zemlja ni mogla in ni hotela roditi, kolikor je za fizično življenje potrebno.

Mir je bil sklenjen, ko so bili že vsi narodi izčrpani. Šele, ko so postale jasne vse strašne posledice vojne, se je v pametnih človekoljubnih glavah rodila misel, da bi bilo potrebno osnovati ustanovo, ki bi mogla na miren način in ne z orožjem reševati spore med posameznimi narodi. Osnovani so „Društvo narodov“ s sedežem v Ženevi. Storjen je bil velik korak naprej za preprečenje bodočih vojn, toda nepopoln, kajti posamezne države se še vedno oborožujejo, gotovo ne zato, ker bi se ne hotele nikdar več vojskovati.

Po svetovni vojni sklenjeni mir ni bil zaključen na pravični podlagi. Prevladali so pri njegovem sklepanju močnejši in zato so bili manjši narodi prikrajšani, med njimi tudi mi Jugoslovenci, ki smo razmeroma največ žrtvo-

vali za pravico in svobodo vseh. Še trpijo naši rojaki pod tujim jarmom in še stega grabežljivi volk svoje žrelo proti našim krajem.

Trajnega miru si ni mogoče misliti, dokler ne bo prevladalo v vseh narodih čustvo popolne pravičnosti, ki more temeljiti samo na resnici: „Pustimo vsakemu svoje, ne posegajmo po tujem!“

Da se doseže ta veliki cilj, je potrebno, da vsakdo po svojih skromnih močeh dela za vzgojo srca, za resnično ljubezen do bližnjega. Ako bi to, kar se je zapravilo v vojni za uničevanje, porabili za kulturno in gospodarsko povzdigo narodov, bi imeli lahko že danes raj na zemlji in bi bilo gotovo pol manj trpljenja na svetu.

.....

Poskusi iz naših vrst.

Kopriva:

Veliko je priženil.

„Predpust je tu in ti še vedno nič ne misliš, da bi se vzela!“ je malo užaljena govorila Micka Pepetu.

„Vzela, pa vzela! Saj se komaj nekaj mesecev poznavam; če te vprašujem, kako se imate doma, kar na drugo plat zaviješ pogovor. Prej moram vse vedeti,“ je ostro kakor britev odgovarjal Pepe.

„Sem ti že povedala, da boš priženil 6 oralov!“ je odgovorila Micka in se marsikateremu vprašanju tako izognila, da ženini niti opazil ni.

„No, imaš dosti?“ je na koncu vprašala.

„Ja, kaj pa tvoji starši?“

„Ah, pojdi jih obiskat!“

In res sta drugi dan drčala z vlakom na njen dom. Lepo so ju sprejeli in se pozno v noč veselili. Oče je razkazal Pepetu hlev, poln glav, shrambe, polja in drugo.

„No, kdaj pa bodo oklici?“ je vprašal naposled.

„Kar v nedeljo, če hočete!“ je rekel Pepe, vesel, da bo dobil tako lepo ženko in še lepšo doto z njo.

Res sta bila kmalu oklicana in nekaj dni pred pustom je stala bela nevesta ob črnem ženinu.

„Da — da — da!“ je končala in vesela je bila, ko je Pepe rekel zadnji: da!

To ti je bila pojedina! Vsi njegovi in njeni sorodniki, prijatelji in godci, da vaščani še niso kaj takega pomnili! Vsak, kdor je prišel sreče voščiti, ga je moral malo potegniti, če je hotel ali ne.

Tretji dan so se razšli.

Ni bilo dolgo, pa začne Micka svoji slabši polovici čudno govoriti:

„Oče so doma podpisali pri neki posojilnici veliko denarja, pa so morali vse sami plačati. Vse gre na nič, vse!“

„Kaj bo šlo vse na nič! Šest oralov, hiša, hlev z živino . . . ne more kar tako rakom zažvižgat!“

„Daj, pomagaj in posodi očetu nekaj jurjev!“ Pepe je rad dal, potem še enkrat in še nekajkrat.

Nekega lepega dne ga prosi žena naj zapiše pol posestva njej: imela je dobro namazan in dolg jezik, pa ga tako dolgo pogovarjala, da je prepisal.

Ko je to storil, mu čez nekaj ur zadrda pred hišo voz. Mickin oče je prišel na obisk; pa čudno se je zdelo Pepetu, ko je oče pripeljal s seboj vseh sedmero otrok, ženo in staro mater. Počasi mu je Micka razkrila, da je vse šlo rakom žvižgat. To je bil jezen! Posebno še, ko so pritepenci tako po domače okrog posedali, kakor da bi bilo vse njihovo.

Minil je teden, dva, tri . . . in Pepetu se je neumen zdel tak dolg obisk, pa je rekel:

„Boste kar tu ostali?“

„Seveda!“ je odgovoril stari. Pepe je zazijal, ko so mu tako zabrusili ta „seveda“ v obraz, kakor da bi bil on od njih odvisen.

„Saj ne morem kar deset ljudi, ki le jedo, na enkrat več rediti!“

„Kdo te je pa kaj prosil, da nas redi?“ so oni govorili.

„Potem se pa še tako obnašate, kakor bi bilo vse vaše!“

„Kaj?“

„Le poberite šila in kopita — pa adijo!“

„Kaj nam pa ti daješ? Od Micinega grunta živimo!“

„Čigavega?“ je vprašal začuden Pepe.

„Od tistega, ki si ga Micki prepisal!“

„Vi pritepenci, vi! Glejte, da mi z Micko vred, to ciganko nepošteno, izginete!“ V njem se je kuhalo, ko je spoznal, kako so ga. Zatekel se je k sodniji, kjer je doktor komaj dosegel, da so pritepenci šli. Dal se je še ločiti, češ: „Kdo pa bo pri taki ženski vzdržal?“ Pol grunta ji je moral še isto leto v denarju izplačati.

Ko je stari Pepe posedal na klopi pred hišo, je rad pravil to zgodbo in na koncu dostavil:

„Za vraga, pazite fantje, da še vi katere take ne ujugate, ki vam bo prinesla za doto sebe, deset lačnih ust, jezo in vam vzela skrb za pol grunta!“

J. U.

Vile Planinke.

Pravljica.

V oddaljeni vasi, med visokimi gorami je bilo svatovanje. Mladi logar je vabil v svate. Vse je izgledalo praznično in še veselih godcev ni manjkalo. Zakaj bi pa tudi ne?! — Saj je bil mladi logar najpriljubljenejši človek v vasi; zato se vsi vaščani vesele njegove sreče in se radujejo z njim. Od

veselja in radosti žari logarjevo oko. Nekoliko otožno pa sedi v svoji sobici krasno dekle, mlada nevesta. Vse ji je v dolini še tuje in nehote se poglobi nazaj v prejšnje čase, ko se je izprehajala v družbi svojih tovarišic v mesečini po visokih gorah.

Bilo je pred letom dni. Mladi logar je krenil v visoke gore. Nenadoma je zgrešil pravo pot. Ni vedel, kam naj se obrne. Ves izmučen od dolgotrajne in trudapolne poti, sede na mehki mah, se nasloni ob skalo in mirno zaspi.

Pričelo se je nočiti. Tisto noč pa so imele vile planinke važno zborovanje. Domenile so se, da se zberejo ob skali, z mahom porasli, v bližini najglobokejšega prepada, kamor še ni stopila človeška noga.

Bila je jasna in lepa julijska noč. Počasi prihajajo vile planinke, druga za drugo na določeni kraj. Zadnja med vsemi se zdajci veličastno pojavi njih kraljica, vila Planinka. Vsa se blesti v mesečini. Spoštljivo se priklonijo vile k pozdravu in kraljica jim prijateljsko odzdravi; hkratu pa pretrese vile strah, kajti spoznale so na kraljici, da se je moralo dogoditi nekaj nenavadnega v njihovem kraljestvu. Vse nestrpno pričakujejo kraljičinega ukaza. Zdajci se vzpne kraljica s sedeža in jim pravi z glasnimi nepozabnimi besedami in maščevalnim pogledom: „Naš sveti kraj je danes oskrunila človeška noga, zato zapade dotičnik smrti.“ Nato pokaže kraljica kraj, kjer je ležal in spal utrujeni mladi logar. Vile odhite na označeno mesto, kjer zagledajo spečega lepega mladeniča. Smili se jim, ker bo moral umreti, ali pomoči ni. Zdaj se tudi vila kraljica približa mladeniču in ga zaukaže pahniti v bližnji prepad. Na mah se dvigne vila Spominčica do kraljice, pade pred njo na kolena in jo prosi z milim, prosečim in v srce segajočim glasom: „Draga kraljica, prosim te, pusti mi mladeniča, ne daj ga ugonobiti in ne stori me nesrečne.“ Vila kraljica jo pogleda z jeznim, zaničljivim pogledom in veli: „Nisem si mislila, da boš prav ti Spominčica, postala izdajalka. Toda naj bo. Dvoje ti je na razpolago. Voli mladeniča in zapusti naše kraljestvo, ali pusti mladeniča in voli nas!“ Tedaj vstane vila Spominčica, pogleda kraljico in ostale vile tovarišice s svojimi lepimi in dobrotljivimi očmi ter reče: „Volim mladeniča in zapuščam vaše kraljestvo,“ nakar pohiti k mladeniču. V zboru vil se začuje rahlo šepetanje, vila kraljica pa se vzdigne in izreče: „Prokleta bodi na veke, izdajalka našega kraljestva!“ V trenutku grozno zabobni in odmevi se začujejo od vseh skal naokrog. Vile pa izginijo v mesečini.

V tem trenutku se zbudi mladi logar. Prestrašen se ozira naokoli. Začudeno pogleda lepo deklico, ki se pripogiba k njemu. Vpraša jo, kje je. Ona mu odgovori, da naj se nič ne boji, saj čuva nad njim vila Spominčica. Tedaj vstane mladi logar in vprasa deklico, jeli ona tista mladenka, ki jo je videl v sanjah in ki ga rešila smrti v prepadu. Deklica mu razloži, kako jo je kraljica proklela zaradi njega in da je morala zapustiti njeno kraljestvo. Srečen in vesel objame svojo rešiteljico in jo pelje, kot nevesto v dolino.

Kmalu je bila svatba. Čestokrat se spominjata onega lepega, usodnega večera v kraljestvu vil, ko ju je usoda združila za vedno. Usoda jima je bila mila in ju varovala pred vilinim prokletstvom. Mnogokrat obiščeta tudi grobove umrlih vil planink, na katerih so vzcvete planinske cvetke: planinke, encijan in rododendron.

Minka:

Srečanje.

Na stezi sva se srečala zeleni,
ko v mraku je skrivnostno gozd šumel,
drobil je v grmu slavec milo,
kot bi ljubezni pesem pel.
— Ponosno dom Tvoj gospoduje,
me mati tvoja zaničuje
ker kočica na hribčku je
in nagelj in pa rožmarin
bogastvo moje vse.
Ko slutnja bridka bo resnica,
obljube spremene se v nič,
ne bom klonila!
V molk se bom zavila
in v delu pozabila bom gorje.

Gospodinjstvo.

M. Sch.:

Gospodinje ne nosite vrelih jedi na mizo! Skoraj neverjetno je, kako trdovratno se drže gospodinje in kuharice grde razvade, da postavljajo vrele jedi na mizo. Te vrele jedi se morajo precej zavžiti, žvečiti in požirati. Žal, da se ne ve in ne pomisli, koliko se s tem pri najbolj volji škoduje. Prva slaba posledica te grde razvade je ona, — dandanes skoraj splošna — tožba o zobnih bolečinah in zgodaj pokvar-

jenih zobeh z vsemi slabimi posledicami. Cela vrsta zobozdravnikov ima lepe zasluge ravnó radi tega, ker se postavljajo prevroča jedila na mizo. Pekoči grizljaj najprej jezik z neznansko hitrostjo premetava in suče semtertja, pri tem pa se zadeva in zaletava pekoča jed ob notranjo stran zob v zgornji čeljusti. Odtod prihaja, da se zobje zgornje čeljusti najprej razpočijo in začnejo drobiti in krušiti in sicer na notranjih ploskvah. V te razpoke se zarivajo zobni posteklini škodljive stvari, kakor sladkor itd. ter zobe neusmiljeno uničujejo. Z ozirom nato pazite in bodite bolj obzirne.

Kako se hrani juha več dni?
Zlasti na deželi, kjer se ne kuha vsak dan meso, pogrešajo večkrat dobre goveje juhe, čeravno ni tako težko, ohraniti jo več dni, lahko

tudi cel teden. Kadar je namreč juha kuhana, naj se natoči v posebno steklenico prav do vrha; potem se zamaže steklenica s surovim maslom, tako da ni nič zraka v steklenici in se še zamaši in postavi na hladno, poleti v klet.

Da bo kuhano maslo dolgo časa okusno in dišeče. Ako hočemo večjo množino masla dalj časa hraniti, ga nalijemo, dokler je še gorko, v posodo ter počakamo, da se ohladi. Sedaj pa raztopimo v ponvi nekaj sladkorja in ga vlijmo na vrh masla. Nekoliko masla se sedaj raztopi od gorkote sladkorja in napravi nekako skorjo, katere zrak ne more predreti. Nato posodo dobro zapri in postavi na suho in hladno mesto, kjer obstoji varno dolgo časa. Kadar se začne maslo rabiti, se najprej odlušči na vrhu sladkorna skorja, ki je otrokom prava slaščica.

Kako odtegneš sol preveč slanim jedilom? Preveč slanim jedilom odtegneš sol, če pogrneš čez lonec čist prtič in potreseš nanj pest moke. V nekaj minutah bo jed premalo slana. Isto dosežeš, če vržeš v jed čisto umito gobico, jo po par minutah potegneš ven in po potrebi še ponoviš. Moraš pa gobico vsakokrat umiti.

Čiščenje oken pazlmi. Ob hudem mrazu je kaj neprimerno in težavno z vodo, ker se na mokrem steklu takoj naredi ledena skorja, ki ovira snaženje. Lepo in hitro se okna osnažijo, če najprej obrišemo s suho cunjjo prah, potem pa zdrgnemo z volneno krpo, povaljano na nstrgano, suho plavilo (intka.) Celo stare in motne šipe postanejo po takem čiščenju lepo svetle in čiste brez vsake moče.

Pranje svilenih rut. Svilene rute se ne namakajo, prati se morajo posamezno druga za drugo. V dve posodi se pripravi dežnica in v vsako se vlije nekoliko finega špirita. Ruta se naglo namili z dobrim milom ter opere v obeh zato pri-

pravljenih vodah. Potem se uravna v belo, čisto ruto, se malo pusti in lahno zlika z neprevročim likalnikom.

Drug način: V liter mrzle vode se vmešata dva rumenjaka. Ruta se v tej vodi izpere in dobro v čisti vodi preplakne. Uravna se v čisto ruto in zlika.

Higijena.

D. D.:

Nekaj o strupih. Ni je stvari, ki bi mogla vedno in ob vsakem času škodovati ali celo uničiti življenje. Kar se v navadnem življenju smatra kot strup, se v splošnem ne sme smatrati kot nekaj, kar zamore uničiti vsako živo bitje. Strup je uničujoč le v gotovih okolnostih, med tem, ko je rabljen v večji roki še celo neškodljiv in zdravilen. Mejo med zdravilnim in strupenim, t. j. kje pričinja kaka tvarina delovati zdravilno in kje pričinja njena uničujoča moč, je postavila zdravniška izkušnja.

Strupi lahko pridejo v naše telo, na kakršenkoli način, ali pa nastanejo v organizmu telesa sami od sebe, kot posledica kake bolezni (razkrajanja — gnitja) ali pa se v telesu tvorijo v obrambo ali zaščito pred kako boleznijo.

Na kratko hočemo govoriti tu le o strupih, ki pridejo od zunaj v naše telo, bodisi po nesreči in neprevidnosti, ali hoté, radi samomorilnega namena. Povedati hočemo, kako se ubranimo njih kvarnemu vplivu.

Neredko se dogodi, da najdemo človeka v smrtnem boju, ker je v trenutnem obupu nad življenjem segel po strupu, a je bila količina za smrt premajhna, in mu je sedaj žal storjenega dejanja. Takemu nesrečnežu pomagamo kakor vemo in znamo, dokler ne pride zdravniška pomoč. Za take slučaje naj nam bo ta-le pouk:

Delovanje strupa zavisi od starosti osebe, od njenega zdravstvenega stanja, od množine strupa in ali je prišel strup v prazen ali poln želodec. Pri praznem želodcu je delovanje strupa hitreje, ker ga sluznica neovirano hitro vsrka in odda takoj v tkivo in kri. Želodčna vsebina zadržuje nekaj časa delovanje strupa in se strup tudi pomeša z njo in izgubi malo na moči. V splošnem je delovanje strupov najhitreje, če jih vbrizgamo naravnost v žilo, ker pridejo na ta način takoj v krvni obtok.

Ako smo mogli dognati, s čim se je bolnik zastrupil, potem storimo vse kar znamo. V prvi vrsti odstranimo strup iz organizma, ali ga omilimo s protisredstvi. Če je človek popil kako kislino: octovo, solno, žvepleno, ali kako drugo, potem mora popiti takoj velike množine vode z milom, zdrobljene krede, žgane magnezije. Če je pa zastrupljenec vzel lužni kamen, sodo, salmijak, potem mora piti razredčen kis, limonov sok i. t. d.

Da strup ne škoduje vsakemu enako, je znano. Človek se lahko navadi, da prenese tudi velike količine strupa, ki bi koga drugega umorile. Začne jemati strup v prav malih količinah in stopnje količino vedno bolj in bolj. Nazadnje mu strup sploh nič več ne škoduje. Tudi vemo, da so nekatere živali proti kačjemu piku odporne. Jež n. pr. prenese kačji pik, ki bi človeka usmrtil. Posebna zanimivost kačjih strupov je ta, da se tudi ljudje nanje privadijo. V farmah, kjer goje mnogo strupenih kač, zato da jim jemljejo strup in z njegovo pomočjo izdelujejo protistrupe, so tamkajšnji čuvaji in gojitelji kač neobčutljivi za kačji pik. Bili so že po večkrat pičeni in njih telo je izdelalo toliko samoobrambnega protistrupa, da jim sedaj kačji pik nič več ne škoduje.

Da se strup odstrani iz želodca je najboljši način izpiranje želodca, bruhanje, ki se pospeši s podajanjem

mlačne vode z raztopljenim surovim maslom, če se potisne prst v goltanec. (Vendar ni nikakor priporočljiv način bljuvanja pri zastrupljenju s kisljinami in lužinami.) Podaja se lahko obilica mleka, beljakov (sneg), zdrobljeno oglje. Vse te snovi preprečujejo raščapanje strupa in s tem absorpcijo. Če je strupena substanca že v črevesju, so priporočljiva odvajalna sredstva, ki pa morajo hitro delovati: grenka sol, karlovarska sol.

Zelo pogosto je tudi zastrupljenje s plinom. Bolnika naj se čimprej odnese na svež zrak, koža se vlažno frotira, po potrebi uvede umetno dihanje.

V gospodinjstvu pride prav pogosto do lahkega zastrupljenja z ogljikovim monoksidom (CO), ki se razvija pri izgorevanju oglja pri likanju in je zelo strupen, vdihan tudi v malih množinah. (Preide takoj v kri.) Znaki so: hud glavobol, bruhanje. Poišče naj se takoj sveži zrak, segrevanje nog in črna kava zelo koristi. — Naša dekleta in gospodinje posebno opozarjamo, naj ne likajo z ogljem v zaprtih prostorih, da se izognejo vsaj neprijetnemu glavobolu.

Društvo kmetских fantov in deklet v Sv. Jurju ob Taboru, je priredilo v nedeljo, dne 6. februarja veselo igro „Dekle z rožmarinom“. Za prireditev je vladalo veliko zanimanje. Čeravno je imelo prosvetno društvo tudi svojo prireditev, je ljudstvo napolnilo veliko dvorano pri Radišku. Naši delitanti, ki so se lotili tako težke stvari so zelo dobro rešili svoje vloge. Posebno so se izkazale že stare igralske moči: pa tudi med mlajšimi so nas nekateri presenetili s svojim igranjem. Da je igra tako dobro uspela, gre zahvala tudi režiserju, učitelju tov.

Rožancu. Po igri se je vršila maškerada, katera je društvu gmotno precej pomagala. Razveseljivo je pa dejstvo, da si je naše društvo pridobilo že vesplošne simpatije pri ljudstvu in nas prav rado podpira v našem stremljenju. Da se podpornikom odolžimo in pokažemo dobro voljo, nameravamo prirediti v tem letu še igri „Dve nevesti“ in „Tri vaške svetnike.“

S tovariškimi pozdravom
Za društvo kmetijskih fantov in deklet
v Sv. Juriju ob Taboru.

Ivan Ocvirk.

Dopisi.

Dramlje: Kakor je že javnosti znano, je priredila podružnica S. V. D. v Dramljah, dne 31. jan. 1. ter 2. feb. t. l. I. vinsko razstavo in vinski sejem za celjski okoliš.

Prireditelj je bila nepričakovano dobro obiskovana. Že takoj prvi dan je bil tak naval, da se posetitelji razstave kljub obširni dvorani niso mogli razvrstiti.

Navdušenje je postalo še večje, ko nas je med drugimi odličnimi osebami posetil tudi srezki načelnik g. Hubad v spremstvu raznih srezkih referentov in našim drž. poslancem g. Prekoršekom.

Otvoritev razstave se je vršila nad vse slovesno in so razni govori trajali cele 2 ure. Otvoritveni govor je držal g. Josip Drogenik iz Št. Jurja, nakar so sledili: banov. referenta ing. Zupančiča, profesorja g. Vojska iz Maribora, ing. Kropivška, učitelja na Kmet. šoli v Št. Jurju in drugi.

Posebna komisija raznih vinskih strokovnjakov, kakor g. banov. ref. ing. Zupančiča, g. profesorja Vojsko iz Maribora, ing. Kropivšek iz Št. Jurja, banov. trtničarja g. Fr. Mastnaka iz Dramelj, upravnika kmetijske šole v Šent. Jurju g. Hrovata i. dr. je preiskusila vsa vina in se je tako glede organizacije razstave, kakor glede kvalitete vin jako laskavo izrazila. Vina so čistega okusa in dobre kakovosti, samo je želeti, da bi

polagali vsi vinogradniki večjo pažnjo in važnost na pozno trgatve, katera zmanjšuje vinsko kislino in večja odstotek sladkorja.

Tretji dan razstave, na Svečnico, je bil isto tako kot v nedeljo velik naval obiskovalcev. Z jutranjim celjskim avtobusom se je med drugimi pripeljal vinarski strokovnjak, višji kletarski nadzornik g. Jožef Zabavnik iz Maribora, da si ogleda razstavo. Tudi ta odlični strokovnjak je preiskal vsa vina in se nad vse pohvalno izrazil o izborni kvaliteti naših vin, ki se odlikujejo od drugih z nekim posebno dobrim okusom.

Na razstavi se je sklenilo precej kupčij, mnogo obiskovalcev gostilničarjev pa se z našimi vinogradniki še pogaja. Vsekakor neprimerno večji kot trgovski je gotovo moralni uspeh I. vinske razstave v Dramljah za cel naš vinarski okoliš. Ker so videli vinogradniki, da je zanimanje le za dobro sortirana vina, se bo naše vinogradništvo v tej smeri razvijalo, kakor se bo tudi kletarjenje v mnogočem popravilo in spopolnilo.

Prireditelji razstave so naredili veliko delo, ki bo zapustilo ugoden vtis pri vseh naših vinogradnikih, kar naj bo za njih nesebično požrtvovalno delo v zadoščenju.

Fr. M.:

Nekaj za organizacijo in organizatorice.

V zadnji številki smo pod tem naslovom površno pregledali delovanje organizacij in organizatorjev v teku enega leta. Toda, ker smo spolno mešana organizacija — je gotovo tudi potreba, da tej snovi posvetimo tudi na dekliskem polju nekak pregled vašega delovanja — dekleta — ki naj bi bil tudi nekak kažipot bodočega vašega pokreta.

Pravijo, da kritika človeka ubije. — Resnica je, da tudi beseda ubije človeka, če ima namen, da škoduje. Pravzaprav pa je kritika dobra uči-

teljica, če je izražena pravi čas, na pravem mestu.

Torej, slovensko dekle! Kmalu bo deset let, odkar je zasnovana naša matična organizacija — in tudi več naših društev beleži isto starost. Ko pregledujem stare letnike „Grude“ in poročila društev v istih, moram priznati, da so skoro v vseh naših društvih tudi dekleta agilno sodelovale. Žal, ne najdem pa poročila, da bi bila dekleta tudi kje kaj sama ustvarila. Tako ugotavljam, da je tu in tam imelo kako društvo priliko privediti kak prikrojevalni tečaj, gospodinjski tečaj i. t. d. Povsod se je pokazala vsa dobra volja fantov članov, da bi s tem, svojim članicam nudili tudi kak užitek, ki bi seveda mogel biti le v korist dekletom in njihovi družini. Dokler so se poedinke vpisovale za tečaj — je še šlo, toda, ko je bilo treba nabaviti material za izvršitev tečaja — so se od tu in tam začuli glasovi: „Jaz se tečaja ne bom udeležila — nima to za nas pomena“ — „Tudi jaz ne, saj za silo šivati in kuhati itak znam“, tretjo je sram, da bi jo kdo javno kaj učil i. t. d. in tako je marsikje vsled nezavesti, podcenjevanja in raznih pomislekov poedink — za splošno koristna stvar — tik pred početkom padla v vodo, in še društvo se je blamiralo. To je eno, ki napredku naših organizacij silno škoduje, bolj na zunaj kot na znotraj, zelo občutno pa razmahu (širjenju) organizacije.

Druga težava z vami dekleta, je pri dramskih odsekih. Kmetška mladina ima za take stvari itak malo časa. Ko se društvo odloči za kako igro, poveri vlogo nekomu, da jih preštudira in ugotovi, katera oseba bo mogoče to ali to vlogo najpovolneje rešila. In zdaj se zopet pokaže pri vas, dekleta, tista nesrečna nevoščljivost: „Da bi ona igrala to vlogo, ki je tako lepa in kakor nalašč za me in se bahala na odru z lepim kostumom in igrala z mojim — jaz pa naj bom ta razcapana, umazana sosedka, da se mi bodo

ljudje smejali, ja, — bežite se solit, tega ne pustim, če tudi nikoli nisem na odru ali v društvu!“ I. t. d. Take stvari dobi človek včasih na ušesa, in to boli vsakega, ki hoče nekaj storiti za dobro stvar. In zopet se zgodi, da iz igre, ki obeta dober moralen in materialen uspeh društvu — nastane vsled nepravlega pojmovanja prepis, ki razdira.

Zdaj pa, med vsem drugim — še eno! Fantje vemo, — toda, oprostite, jaz sem že mož — ne znajo naša, slovenska dekleta tudi lepo in pristrčno pisati. Če se takole včasih spomniš preteklosti — mladosti — najdeš kje v predalih pismo, ki ti ga je — „ona“ pisala — bereš, zamisliš se in vzdihneš: „res, lepo!“

No, dekleta, če znate pisati tako, da pride tudi vašim žilavim fantom do srca — zakaj bi se pa ne poglobile še kedaj v podobno snov in jo napisale za našo „Grudo“, ki vendar zasluži tudi vso našo ljubezen, ker je naša . . .!

Vem, da bi marsikateri fant, ko dobi novo štev. v roko, pogledal najprej: „kaj nam pa dekleta pišejo?! In, verjemite mi, to bi bolj vleklo in vplivalo na fante, kot pa visokopetni čeveljčki in „krepškarje“!

Priznati moram, da se naša ga. urednica mnogo trudi, da bi vas dvignila iz te zamolklosti. Vendar pa brez pravega uspeha. Tako je tudi naša Zveza poskrbela, da so se nekatera dekleta udeležile kmetikomladinskega tečaja v Bratislavi. Ta dekleta niso bila poslana tja zato, da bi samo one videle Češko in tamošnje običaje — da bi se torej le zase tam nekaj naobrazile — ampak so po vsej pravici dolžne, da se za to s peresom v naši Grudi pogosto oddolžijo. Sicer se pokažejo tu in tam, a to je za nas in naš čas premalo.

Pogostokrat povdarjamo in kritiziramo, da si želimo Grudo takšno in takšno. Dobro je, že prav — toda besed je dosti, dejanj je treba! Vemo, da imamo med seboj ljudi, ki, če se potrudijo, tudi kaj napišejo.

Zato: vstran tista zaprtost vase, pogum in dobro voljo! Fantje in dekleta: poprimite za peresa in pišite. Seveda, začetek je težak, toda brez začetka ni dejanja. Nikjer ni zapisano, kdo bo „nam“ pisal Grudo — če hočemo, da bo deloma vsebinsko drugačna — pišimo tudi sami! Kakršno si bomo napisali, tako bomo imeli.

V prihodnji številki se pa zopet kaj pogovorimo!

Iz Zveze kmetских fantov in deklet.

Seja glavnega odbora.

V nedeljo, dne 14. t. m. se je vršila seja glavnega odbora „Zveze kmetских fantov in deklet“, na kateri je bilo 30 delegatov iz cele Slovenije. Z ozirom na današnje politične razmere v državi je bila soglasno sprejeta sledeča resolucija:

Stiska, v katero je zašlo naše gospodarstvo in celokupno narodno življenje radi velike gospodarske krize, je približala zemlji in kmetu tudi našo inteligenco in ostalo meščanstvo, in ga privedla do spoznanja, da je naš kmetški stan res podlaga našega narodnega gospodarstva in naše narodne kulture. Ugotovljamo da so glavna načela kmetškega gibanja, ki je že desetletja opozarjalo na prvenstveno važnost interesov našega kmetškega doma, postala načelna podlaga današnje državne politike (JRKD). Smatramo za današnjo dolžnost kmetškega gibanja, da se vsi pristaši istega udeležujejo v javnem življenju, da povsod utrdijo zmago načel kmetškega gibanja, in da morajo oni biti garancija, da se od teh načel nikjer nikoli ne bo odstopilo. Posebno bo skrbeti, da stranka, v katero pomagamo organizirati kmetški narod, ne odstopi od teh načel. Zato bomo skrbeli, da bo kmetški živelj imel možnost zavzeti v stranki njemu pripadajočo vlogo.

**Za zabavo
in smeh**

Srečna zмота.

„Čestitam k Vašemu dobitku v loteriji!“

„Hvala lepa. In ali veste, da sem to srečno številko 42, ki je zadela sama izbrala?“

„Kako to?“

„Prav čisto naravne: v sanjah se mi je najprej prikazala velika sedmica, drugo noč spet sedmica. In sedemkrat sedem je dvainštirideset, sem si mislila in sem zadela.“

Lažnjiva kljukca.

„Ti, jaz sem tukaj tako poznan, da sem dobil pismo, ki ni imelo drugega naslova kot: gospod Stanko S., Ljubljana. Oddano je bilo prejšnji večer v Ljutomeru.“

„To ni nič. Jaz sem nedavno dobil pismo, ki je bilo brez naslova in je bilo napisano istega dne v Nišu.“

V gostilni.

„Oprostite gospod, zdi se mi, da ste sinoči plačali vrček piva premalo.“

„Bo že res. Ko sem se vračal od vas domov, mi je rekel neki stražnik, da sem ga cel vrček preveč spil.“

Se ga ne tiče.

„Ali je res, da ti je Brodnik včeraj rekel, da si ti največji lump krščanskega sveta.“

„Res mi je to rekel.“

„In ti si žalitev požrl in ga ne boš tožil?“

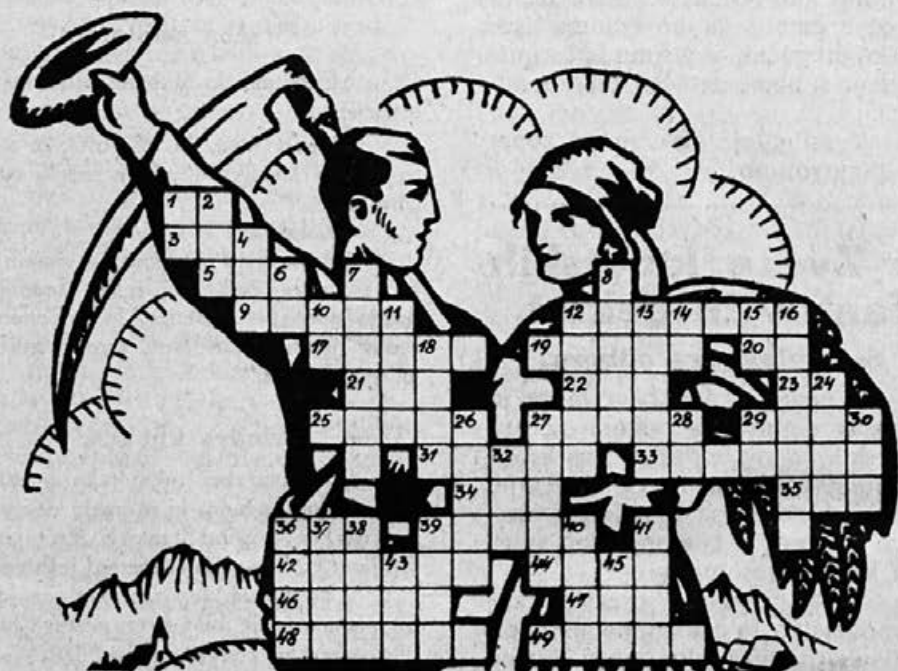
„Kaj bi ga tožil, ko se ne tiče mene! Saj jaz nisem kristjan marveč jud.“

**Naročajte
razširjajte GRUDO**

Uganke.

Križanka I.

(Vlad. Puc).

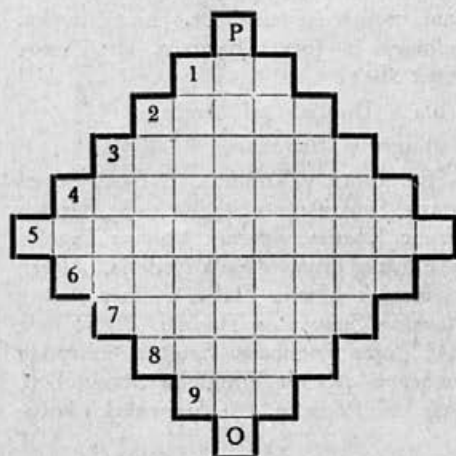
Vodoravno: 1. v morje segajoči del zemlje, 3. gora, ki se dviguje nad Savo pri Hrastniku; boter, 5. vodna žival, ki ima škarje; ozvezdje, 9. tisti, ki kosi travo, 12. tista, ki žanje, 17. drugo ime za mesto Drinopolje v evropski Turčiji, 19. francoska kolonija v severni Afriki; mesto v isti koloniji, 20. kratica za milimeter, 21. doba, 22. duhovnik (srbohrvatsko), 23. pesnitev, 25. prodajalec mesa, 27. gora med Vipavo in Postojno, 29. pokrajina v Jugoslaviji, 31. dragocen kamen, 33. vrh na Veliki planini; mala njiva, 34. priprava za lovljenje rib; koš (srbohrvatsko), 35. klica, 36. ostrina, 39. mesto pri izlivu Kolpe v Savo, 42. pripadnik ene izmed treh evropskih jezikovnih skupin, 44. orosi travo, 46. boljševiški voditelj po katerem se imenuje mesto Petrograd-Leningrad, 47. orodje, s katerim se žanje, 48. priprava, orodje (tujka), 49. mesto v Mačvi, južno od Srema.

* * *

Navpično: 1. kratica za Rdeči Križ, 2. žival, ki je v Turjaškem grbu, tvor, 4. poljska cvetica, katere semena se rabi za makovo pogačo, 6. veznik, 7. zver, ki je zelo opasna drobnici; pesnik rojen 17. 5. 1869. v Kamniku, 8. top, 10. 3. oseba množine glagola biti; sol (srbohrvatsko), 11. otok v Kvarnerju (italijanska last), 12. načelnik v občinskem svetu, 13. japonski otok, 14. kratica za Jadransko Stražo, 15. kratica za centimeter, 16. celina v katero se je iselilo mnogo naših rojakov, 18. Prvi zračni junaki iz Ovidijevih „Metamorfoz“ 24. gora med našo in avstrijsko Koroško, 26. Mali Rus, 27. nikalnica, 28. začetni črki pesnika s Sorškega polja, 29. kratica za „sveti“, 30. majhen, 32. nizek glas, 36. jo rabi kosec za brušenje kose, 37. je tisti, ki ne vidi, 38. 1000 kilogramov, 39. reka, ki se izliva v Uno, 40. orodje s katerim se kosi travo, 41. vetrič, 43. otok pred Zadarskim prelivom; izvir, 45. balkanski Slovan.

Križanka II.

(Sestavil Fr. Mastnak.)

1. Ploskev hiše, 2. domača žival, 3. tujsko prometni trg, 4. pokrajini ob morju, 5. slovenska reka, 6. vez nas vseh, 7. del sveta, 8. vojaški instrument, 9. žensko krstno ime.
V sredini od zgoraj navzdol, čitaš važno naročilo.

Križanka III.

(Sestavil: Zorin)

1 — 3 mesečnik za kmetijsko prosveto, 2 — 5 planina vzhodno od Pohorja, 3 — 6 dragocen kamen, 4. kar je na koncu stavka.

Rešitev križanke I. iz 1. štev. Grude.

Vodoravno: 1. os, 3. sr, 5. sneg, 7. kita, 9. al, 10. lopar, 12. mi, 14. som, 16. sad, 17. sen, 18. nem, 20. trn, 21. tri, 22. srp, 23. Rok, 25. sak, 27. Pad, 28. lev, 30. nor, 32. in, 33. pilot, 35. za, 36. Adam, 38. lipa, 40. ar, 41. ta.

Navpično: 1. on, 2. sel, 3. sir, 4. rt, 5. slon, 6. gos, 7. kad, 8. amen, 9. as, 11. pas, 13. in, 15. Metod, 17. srpan, 19. mrk, 20. trs, 23. rana, 24. del, 26. koza, 27. pi, 28. lim, 29. vol, 31. Ra, 33. par, 34. Tit, 37. da, 39. pa.

Rešitev križanke II. iz 1. štev. Grude.

Vodoravno: 1. most, 4. Rila, 7. Timok, 8. Atos, 10. Sari, 12. Zila, 13. Arab, 14. Tola, 17. Kras, 20. Arad, 21. mati, 22. venec, 23. Ajan, 24. Tajo.

Navpično: 1. mlaz, 2. Stol, 3. Tisa, 4. rosa, 5. Ikar, 6. Ahil, 9. Timor, 11. Rabat, 14. Tara, 15. Lava, 16. Aden, 17. kmet, 18. raca, 19. sito.

Listnica uredništva.

Zorin: Pošljite še nadaljevanja, drugače ne morem presoditi in obljubiti tiska.

VI. Puc: Hvala za križanke. Pri-
dejo vse na vrsto.

Minka iz Dramelj: Pesmica je, kakor vidite, tiskana. Pošljite še kaj.
Sander T.: Hvala. Natisnemo.

Fr. B. Sv. Valburga: Vaša križanka je prav čedna, če ne bo predrag kliše, jo natisnemo. Vi si želite gospod. član-
kov, drugi se jih branijo. Skušali bomo ustreči vsem.

Lastno trpljenje je kakor zrcalo, v katerem spozna človek trpljenje drugih. Kdor ni trpel do krvi, ostane otrok in ni videl življenja.
(Cankar: Kovač Damjan.)

Žrebanje Grudinih nagrad.

Dne 24. februarja t. l. je izvršila žrebanje Grudinih nagrad komisija, ki je sestojala iz: Dr. Julij Felaherja drž. tožilca v Ljubljani, kot predsednika, Dr. Janže Novaka, Stanko Deua, Dr. Viktor Mačka, Krefta Vladimirja in Jožeta Bradača, kot članov komisije. **Sreča je razdelila dobitke takole:**

1. Šivalni stroj je dobila narodna šola v Dupljah pri Trziču.

2. Kolo je dobil Bačnik Franc, Sv. Valburga p. Smlednik.

3. Ure so dobili: Tominc Franc star. fin. kontr. v Toplicah, Merkuš Pepca Zg. Pristava, Sok Anton živinozdr. Dolnja Lendava, Šenk Anton Studenec-Ig, Jerman Jernej Zapoge, Jenko Jože Zapoge, Štrukelj Franc Koseze, Zavrnik Velimir Zagreb, Čiček Franjo Slivnica pri Mariboru, Narodno kulturno društvo Mala Nedelja, Alojzij Podgoršek Vojsko 12. Št. Vid pri Ljubljani, Kozjek Martin Zbilje, Hafner Anton Žabnica, Podgoršek Ivan Črnuče, Engelman Maksima Šmartno v Tuhinju, Blažič Jože Žihovo selo Sv. Peter pri Novem mestu, Bradač Lojze Podhosta, Društvo kmetijskih fantov in deklet Orla vas, Dovč Franc Tomačevo, Marolt Franciška Straža Dol, Orel Marija Fužine 16. Zagradec, Vogelnik Jože ml. Podhom 12, Stegenšek Antonija Drožganje 4.

4. En letnik Grude po izbiri razen 1932. so dobili general Maister Maribor, Brecljnik Ivan Dravlje 45, Dečman Ivan Ježica, Slavik Matija san. kap. Bizeljsko, Brdnik Cirila Velike Lašče, Cerar Franc Jarše 32, Senčar Slavko Mala Nedelja, Jaklič Angela Vrh pri Bučki, Pivec Ignac Urata Šmartno pri Litiji, Vončina Drago šol. upr. Dolenja vas pri Ribnici, Jarnovič Helena Ligonja pri Vrhniku, Milač Ivana Zavrh 11, Veseljko Pepika Središče ob Dravi, Šimenc Alojzij Dol pri Ljubljani, Demšar Marija Lom 1, Kreft Vlado Ljubljana, Levičnik Slavko Celje, Dolinar Pepca Griže pri Celju, Faleskini Stane Straža Dol, Kramporšek Terezija Drobinsko 10.

Kovača v gotovini so dobili: Alič Rezika Notranje gorice, Mastnjak Ludvik Dramlje, Lovše Ignac Domžale, Gasilno društvo Loke, Liberšar Anton Resa 1, Kerin Ema Dolenje 4 Leskovec pri Krškem, Dr. Viktor Maček Ljubljana, Gregorc Drago Toplice Dol, Kronovšek Amalija Orla vas Braslovče, Kodrič Zofka Dol 12 Sv. Križ pri Kostanjevici.

Vsem nagradnikom želimo, da bi imeli z dobitki mnogo veselja in pridobili čim več podjetnosti in vztrajnosti pri nabiranju novih naročnikov za Grudo.

Upravništvo „Grude“.

Specijalna mehanična delavnica

EMIL KLOBČAVER

Ljubljana, Sv. Petra cesta 47

Izvršuje vsa popravila točno in solidno.
Nizke cene pri vseh strojih, posebno pa pri

šivalnih, pletilnih

in vseh drugih specijalnih strojih vseh sistemov na električni pogon.

Delo garantirano!

Pozor naročniki in naročnice!

Prvi številki smo priložili položnico, da nam nakažete naročnino. Ker mnogi naročniki tega še niste storili, Vas prav vljudno prosimo, da nam čimprej nakažete naročnino in nam prihranite nepotrebno delo, skrbi in stroške. Če je kdo slučajno v stiski, naj pa nakaže kolikor more.

Trdno smo prepričani, da se boste našemu pozivu odzvali in s tem izvršili, svojo dolžnost!

Upravništvo Grude.

Glasilo Zveze kmetijskih fantov in deklet v Ljubljani. — Izdaja konzorcij „Grude“ v Ljubljani. Urejuje Marija Novakova Linhartova ulica 20. — Tiska tiskarna Slatnar, družba z o. z. v Kamniku (Vodnik in Knez).

MR. BAHOVEC

PLANINKA
ZDRAVILNI
ČAJ

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „Planinka“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20.— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Slavko Levičnik

laboratorij za padala in industrijsko izdelovanje padal, ter automatska sedišča za padala

C e l j e, Jugoslavija.

Z a u s t a i n z o b e

dnevno par kapljic blagodišečega Fellerjevega Elsafluida v kozarec vode, to je vžitek in obenem tudi preizkušena zaščita, proti mnogim obolenjem grla in vratu, proti hripi itd. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povesod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 velike specialne steklenice 62 Din franko

pri lekarnarju Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264, (Savska ban.)

Moja lepota je brez napake,

nimam solčnih peg, niti gub, nobenih mozoljev, ne zajedalcev, koža mojega lica, vratu in rok je sveža in mehka kot žamet, ne bojim se ne vetra, ne vlage, ne prahu in ne pare. Jaz vedno uporabljam po pravilih medicinske kozmetike izdelano **Fellerjevo kavkaško „Elsa“ - pomado za zaščito lica in kože.** Za lase pa uporabljam samo Fellerjevo močno „Elsa“-**pomado za rast las,** zato tudi nimam prhljaja in se ne bojim pre-zgodnje osivelosti, niti izpadanja las, moji lasje so bujni, prožni in močni.

Po pošti se dobi 2 lončka brez daljnih stroškov, če se vnaprej pošlje
40 Dinarjev na lekarnarja:

Eugen V. Feller,
Stubica Donja, Elsatrg 264 (Savska banovina)
Po povzetju stane 10 Dinarjev več.

Pomanjkanje spanja

je največkrat posledica nervoznega stanja: Stalno negovanje telesa s Fellerjevim blagodišečim Elsafluidom, tem skozi 35 let preizkušenim domačim sredstvom in kozmetikom, vedno pomaga. Poskusna steklenica 6 Din, dvojna steklenica 9 Din povsod. Po pošti 9 poskusnih ali 6 dvojnih ali 2 velike specialne steklenice 62 Din brez daljnih stroškov

pri lekarnarju **Eugen V. Feller, Stubica Donja, Elsatrg 264, Savska ban.**

Dobro kupite

nogavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gube, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike itd. le pri tvrtki

JOSIP PETELINC, Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

Nizke cene!

Nizke cene!

„EKONOM“

osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, špecerijsko blago in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne **Ilovac**, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno!

*

SLATINAR

K I P I	MAVZOLEJI	UKLESAVANJE
RELIJEFI	GROBNIČE	IN ZLATENJE
ORNAMENTI	NAGROBNI	NAPISOV
CERKVENA IN	JAVNI	PORCELANSKE
STAVBNA DELA	SPOMENIKI	SLIKE
UMETNIKAMEN	OGRAJICE	SVETILJKE
OKVIRI ITD.	VAZE ITD.	POPRAVE ITD.

FRANJO KUNOVAR
KAMNOBEŠKO-KIPARSKO PODJETJE
POKOPALIŠČE SV. KRIŽ
L J U B L J A N A

Maoga županstva, zadruga, privatna podjetja itd., že več kot 10 let pišejo na naše stroje brez motenj. Tudi Vi se prepričajte o njihovih prednostih.

Novi model 7 ima 92 znakov, izmenljivi valj in voz različne širine ter mnogo drugih odlik, da ga lahko priporočamo kot najboljšega na svetu.

Na Vašo željo Vam pošlje natančnejše podatke glavni zastopnik

PRELOG
specijalist za pisarniške stroje

Ljubljana
Marijin trg

Telefon 3 4 5 6

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad 480,000.000 Din

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo.

Vse naložbe obrestuje, kar najbolj ugodno.

Posojila se dovoljujejo na posestva, menice in vrednostne papirje čim najceneje.

Za male trgovce in obrtnike ima posebno **kreditno društvo**, za pupilne naložbe pa **sodni depozitni oddelek**. Za varčevanje mladine izdaja **domače hranilnike**, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice.

Telefon št. 2016 in 2616

Poštni čekovni račun št. 10533

Uradne ure za stranke so od 8. do 12. in pol
